

فروپاشی آرام عقل مدرن

مرگ کلمه در عصر هیجان

قادر باستانی‌تبریزی

پژوهشگر علوم ارتباطات

تمدن بشر با اختراع خط آغاز شد و چپس نسل‌های آینده، افول تمدن را با اختراع تلفن همراه به یاد بیاورند. اگر صنعت چاپ راده شد تا عقلانیت، علم و دموکراسی را بنیان نهد، امروز رسانه‌های اجتماعی- از اینستاگرام و تلگرام تا فیدهای بی‌پایان خبر- همان بنیان‌ها را به چالش کشیده است. کتاب از انسان تمرکز، تأمل و انضباط ذهنی می‌خواست، اما اینک صفحه موبایل، سرعت، واکنش و هیجان طلب می‌کند و چنین است که ذهن مدرن، آرام‌آرام از اندیشیدن خطی و تحلیلی تهی می‌شود و انسان جدید، بیش از آن که بیاندیشد، می‌بیند و بیش از آن که استدلال کند، واکنش نشان می‌دهد. در ایران، ما از قضا در میانه این زلزله شناختی ایستاده‌ایم. جامعه ما قرن‌ها ستون هویت خود را بر کتاب و نوشتار استوار کرده بود. از الواح ایلامی تا گلستان سعدی و از شاهنامه تا روزنامه‌نگاری مدرن، سنت ما همواره سنت نوشتن و اندیشیدن بوده است. سواد در فرهنگ ایرانی، ابزاری برای انتقال اطلاعات و نیز راهی برای تربیت خرد، پرورش درک و دستیابی به نوعی آزادی در اندیشیدن بود. ما ملت قلم بودیم، اما اکنون در کشاکش با جهانی ایستاده‌ایم که قلم را به حاشیه می‌راند و تصویر را بر تخت می‌نشانند. آمارها شاید نتوانند عمق فاجعه را در ایران نشان دهند، اما نشانه‌ها آشکار است. کتابفروشی‌ها خلوت‌تر از همیشه‌اند. تیراژ کتاب به پایین‌ترین حد تاریخی خود رسیده است. روزنامه‌ها هر روز سبک‌تر و کم‌خوان‌تر می‌شوند و در مقابل، میلیون‌ها ایرانی ساعت‌ها وقت خود را در شبکه‌های اجتماعی می‌گذرانند؛ جایی که متن بلند تاب نمی‌آورد و معنا، در میان موج‌های کوتاه هیجان و واکنش، غرق می‌شود. جیمز ماریوت، ستون‌نویس روزنامه تایمز چاپ لندن، در یادداشت تکان‌دهنده‌ای با عنوان «طلوع جامعه پاساواد» می‌نویسد که ما در حال خروج از «عصر سواد عمیق» و ورود به «جامعه پاساواد» هستیم. جهانی که در آن، خواندن و نوشتن دیگر ابزار تفکر نیست، بلکه صرفاً مهارتی جانبی در کنار هزاران واکنش لحظه‌ای و تصویری است. این فقط یک تغییر فرهنگی نیست؛ نوعی انقلاب ذهنی معکوس است، عقب‌گردی از دوران روشنگری به زمانه واکنش‌های غریزی و هیجانی.

در چنین زیست‌جهانی، گفت‌وگوی عمومی نیز سطحی و احساسی می‌شود. سواد عمیق، که سنگ‌بنای شهروندی عقلانی بود، لایه جادای خود را به قضاوت‌های شتاب‌زده داده است. ارزش خبر، نه در صحت آن، بلکه در میزان واکنش هیجانی‌اش سنجیده می‌شود. حقیقت، از جنس داده و تحلیل نیست؛ از جنس ترند و لایک است. جامعه‌ای که در آن، ظرفیت فهم متن پیچیده کاهش می‌یابد، در بیا زود توان گفت‌وگو درباره مسائل پیچیده را هم از دست می‌دهد. و این، خطری است فراتر از حوزه فرهنگ؛ تهدیدی برای بنیان دموکراسی و تعادل عقل جمعی است. ماریوت در مقاله خود هشدار می‌دهد که این دگرگونی، یادآور دوران فروپاشی روم است؛ زمانی که رشته‌زین دانش گسسته و تمدنی بزرگ، قربانی فراموشی شد. او می‌نویسد: «در جامعه پاساواد، دیگر نیازی نیست کتابی را ممنوع کنند؛ کافی است کسی آن را بخواند.» و چه تلخ، که این گزاره درباره ما نیز صادق است.

اما شاید هنوز بتوان ایستاد، راه نجات از جامعه پاساواد در فناوری تازه نیست، بلکه در پرورش یک مقاومت ذهنی در برابر وسوسه واکنش و شتاب نهفته است. باید آگاهانه زمان‌هایی را برای تفکر آرام برگزینیم، لحظاتی ساکت و بی‌نور صفحه موبایل، که ذهن بتواند خط استدلالی یک متن را دنبال کند، با پیچیدگی‌هایش دست‌وپنجه نرم کند، و بار دیگر لذت فهمیدن را بجشد. بازگشت به کتاب، بازگشت به گذشته نیست؛ بازگشت به ظرفیت انسانی است.

اگر روزگاری انقلاب چاپ، عقلانیت را به جهان هدیه کرد، شاید امروز انقلاب سکوت بتواند خرد را نجات دهد. باید تمرین کنیم دوباره بخوانیم، دوباره متمرکز شویم، دوباره به گفت‌وگوی آرام و مستدل برگردیم. اگر در هیاهوی این جهان تصویر، هنوز کسی چراغ کتاب را روشن نگه دارد، شاید همین شعله کوچک، مانع خاموشی کامل تمدن شود.

شاید تاریخ بار دیگر در آستانه چرخشی تمدنی از جهان «خواندن» به جهان «دیدن» ایستاده است. در این گذار، سواد جای خود را به مهارت‌های لحظه‌ای و تعمق جای خود را به تحریک مداوم داده است. اگر در روزگار خط و چاپ، انسان می‌کوشید تا جهان را بفهمد، اکنون تنهایی خواهد آن را احساس کند. اما آینده از آن کسانی است که هنوز جرأت خواندن دارند. آنان که میان هیاهوی تصویر و صدا، صدای اندیشه را گم نکرده‌اند.

۱۶ ساعت

24 HOURS

hammihanmedia@gmail.com
@Hammihanonline

• صاحب امتیاز و مدیرمسئول: غلامحسین کرباسچی
• مشاوران: عباس عبدی و احمد زیدآبادی
• سردبیر: محمدجواد روح • معاون سردبیر: مهرداد خدیو • دبیر آنلاین: شبنم رحمتی
• دبیران گروه‌ها: فرزانه طهرانی (اقتصاد) • آرمین منتظری (دیپلماسی و بین‌الملل)
• علی ورامینی (رسانه و فرهنگ) • سمیه متقی (سیاست) • الناز محمدی (جامعه) • آرش خاموشی (عکس)
• مدیراداری و آگهی‌ها: شاهرخ حیدری
• مدیر هنری: مهدی قربانی تبار
• هادی حیدری (طرح و کاریکاتور) • حروفچینی و ویراستاری: شهرام هادی

• تلفن روابط عمومی: ۸۸۷۴۹۳۰۰ • تحریریه: ۸۸۷۳۰۲۹۱ • آگهی‌ها: ۸۸۷۳۵۲۰۷ • نشانی: خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه دوازدهم، پلاک ۱۸
• لیتوگرافی و چاپ: هم‌میهن • تلفن چاپخانه: ۰۲۱۴۶۸۲۱۱۱۴ • توزیع: نشر گستر امروز نوین • تلفن: ۰۲۱-۶۱۹۳۳۰۰۰

مجوز با اتحادیه، نظارت با دولت

فعالان بازار آنلاین حمل و نقل عمومی نسبت به سکوت عارف درباره مرجع صدور مجوز انتقاد دارند

مهسا طاعتی

خبرنگار هم‌میهن

هرچند در یک‌ماه اخیر مسئولان دولتی از معاون وزیر ارتباطات گرفته تا معاون حقوقی ریاست جمهوری، مخالفت خود را با تغییر مرجع صدور مجوزهای تاکسی‌های اینترنتی در لایحه کمیسیون عمران مجلس مطرح کرده‌اند، اما همچنان موضع دولت در این خصوص به‌صورت شفاف و صریح به مجلس اعلام‌نشده و موجب ابهاماتی درباره نهاد صادرکننده مجوز فعالیت این تاکسی‌ها شده است.

محمدرضا عارف، معاون اول رئیس‌جمهور در اواخر شهریورماه موافقت دولت با نظارت وزارت کشور بر تاکسی‌های اینترنتی را به وزارت کشور، وزارت صمت و معاونت حقوقی ریاست جمهوری اعلام کرد، اما در آن نامه هیچ اشاره‌ای به نهاد صادرکننده مجوز فعالیت این تاکسی‌ها نکرده بود. همین موضوع موجب شد تا در برخی از رسانه‌ها برداشت‌های اشتباهی نسبت به این نامه شکل بگیرد و شائبه انتقال اختیار مجوز فعالیت تاکسی‌های اینترنتی به شهرداری‌ها مطرح شود. البته احسان چیت‌ساز، معاون وزیر ارتباطات، این استنباط اشتباه از نامه معاون اول رئیس‌جمهور را تکذیب و بر مرجعیت قانونی اتحادیه کشوری کسب‌وکارهای مجازی در صدور مجوز فعالیت تاکسی‌های اینترنتی تأکید کرد. با این حال روند مبهم و غیرشفاف اعلام مرجع مجوزدهی این کسب‌وکارها موجب انتقاد فعالان حوزه شده و از مسئولان دولت درخواست دارند تا هر چه زودتر به نمایندگان مجلس اعلام کنند که براساس مصوبات قانونی، وظیفه صدور مجوز برای تاکسی‌های آنلاین برعهده اتحادیه کسب‌وکارهای مجازی است و نیازی به تغییر این مرجع نیست.

▼ مخالفت حد اکثری

در دو ماه اخیر و با تصویب جزئیات لایحه کمیسیون عمران مجلس، نگرانی فعالان حوزه تاکسی‌های اینترنتی بابت تغییر مرجع مجوزدهی تشدید شد. ماجرا از این قرار است که کمیسیون عمران مجلس در لایحه اصلاح قانون توسعه حمل و نقل عمومی، تغییراتی اعمال کرده و بر این اساس، در صورت تصویب و قانون‌شدن لایحه، وزارت کشور متولی صدور مجوز برای تاکسی‌های اینترنتی خواهد بود. بازیگران اکوسیستم آنلاین حمل و نقل عمومی در این مدت اعتراض و انتقاد خود را نسبت به این موضوع اعلام کردند. حتی سعی کردند تا مسئولان دولتی را از تبعات برگشت به عقب در تنظیم گری این حوزه آگاه کنند. به اعتقاد آن‌ها، دستگاه‌های دولتی و در اینجا بدنه وزارت کشور، درکی از دغدغه‌های کسب‌وکارهای اینترنتی و کاربران آن‌ها ندارد و ایجاد مجوز جدید در بازار تاکسی‌های آنلاین در تضاد با سیاست‌های کلان کشور مبنی بر کاهش مجوزها و مقررات‌زدایی است. البته این مخالفت فقط به فعالان تاکسی‌های آنلاین محدود نشد و در ادامه وزارت صمت، وزارت اقتصاد، وزارت ارتباطات، معاونت علمی و فناوری و معاونت حقوقی رئیس‌جمهور هم با ایجاد مجوزهای جدید و تغییر نهاد ناظر مخالفت کردند. غلامعلی مهدوی، دبیر هیئت‌عالی نظارت بر سازمان‌های صنفی کشور به‌عنوان نماینده وزارت صمت بر تقویت ساختارهای نظارتی تأکید کرده و مخالفت خود را با تغییر ساختارهای پایه‌ای اعلام کرده است. او در این خصوص توضیح داده است: «از نظر ما نباید کل ساختار به‌هم‌ریزد بلکه باید با حفظ همین ساختار، اصلاحاتی انجام شود تا امکان نظارت بیشتر بر تاکسی‌های اینترنتی فراهم شود؛ نه اینکه کل ساختار مجوزدهی تغییر کند.» علیرضا نظری، رئیس مرکز ملی مطالعات پایش و بهبود محیط کار نیز به‌عنوان نماینده وزارت اقتصاد، مخالف مجوزدهی تاکسی‌های آنلاین از سمت وزارت کشور است. به گفته او، تغییرات مجلس در لایحه اصلاح قانون توسعه حمل و نقل عمومی در تقابل با روح و متن قانون تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار و قانون اصلاح مواد ۱ و ۷ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی بوده و مورد تأیید نیست. حسین افشین، معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور نیز با اشاره به جلسه هیئت‌وزیران در بیست‌وسوم شهریورماه، در این باره مطرح کرد: «دولت صریحاً و قویاً با ایجاد مجوزهای جدید در حوزه سکوهای اینترنتی حمل و نقل بار و مسافر در چار چوب لایحه

صاحب امتیاز و مدیرمسئول: غلامحسین کرباسچی

• مشاوران: عباس عبدی و احمد زیدآبادی
• سردبیر: محمدجواد روح • معاون سردبیر: مهرداد خدیو • دبیر آنلاین: شبنم رحمتی
• دبیران گروه‌ها: فرزانه طهرانی (اقتصاد) • آرمین منتظری (دیپلماسی و بین‌الملل)
• علی ورامینی (رسانه و فرهنگ) • سمیه متقی (سیاست) • الناز محمدی (جامعه) • آرش خاموشی (عکس)
• مدیراداری و آگهی‌ها: شاهرخ حیدری
• مدیر هنری: مهدی قربانی تبار
• هادی حیدری (طرح و کاریکاتور) • حروفچینی و ویراستاری: شهرام هادی

• تلفن روابط عمومی: ۸۸۷۴۹۳۰۰ • تحریریه: ۸۸۷۳۰۲۹۱ • آگهی‌ها: ۸۸۷۳۵۲۰۷ • نشانی: خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه دوازدهم، پلاک ۱۸
• لیتوگرافی و چاپ: هم‌میهن • تلفن چاپخانه: ۰۲۱۴۶۸۲۱۱۱۴ • توزیع: نشر گستر امروز نوین • تلفن: ۰۲۱-۶۱۹۳۳۰۰۰

اقتصاد دیجیتال

دارو؛ آنلاین و عادلانه‌تر توزیع می‌شود

نگاهی به تفاهمنامه جامع خدمات بر خط دارو رسانی در گفت‌وگو با احسان چیت‌ساز

گروه فناوری: در یکی از مهم‌ترین گام‌های همکاری میان دو حوزه کلیدی سلامت و فناوری، دستورالعمل جامع خدمات بر خط دارو رسانی با امضای مشترک وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات و وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌طور رسمی وارد مرحله اجرا شد. این سند که بعد از حدود سه‌سال چالش‌های متعدد بر سر توزیع آنلاین دارو و اختلاف‌نظرها میان پلتفرم‌های سلامت دیجیتال و داروخانه‌ها بر سر توزیع دارو به امضاء رسیده، چارچوبی فنی و نظارتی برای دیجیتالی‌سازی کامل زنجیره تأمین دارو، از ثبت نسخه تا تحویل نهایی به بیمار را تعیین می‌کند. آغاز فصلی تازه در تحقق دولت هوشمند و سلامت الکترونیک کشور. احسان چیت‌ساز، معاون سیاستگذاری و برنامه‌ریزی توسعه فاوا و اقتصاد دیجیتال وزارت ارتباطات، امضای دستورالعمل جامع خدمات بر خط دارو رسانی را گامی مهم در عدالت‌گستری در دسترسی به دارو می‌داند که علاوه بر رفع نگرانی‌های کسب‌وکارهای آنلاین حوزه سلامت، زمینه را برای فعالی‌ت‌های دانش‌بنیان، پلتفرم‌های سلامت دیجیتال و حمل‌ونقل هوشمند فراهم می‌سازد. چیت‌ساز تفاهمنامه خدمات آنلاین دارو رسانی میان دو وزارتخانه کلیدی دولت چهاردهم را موفقیتی ارزشمند برای اقتصاد دیجیتال ایران توصیف می‌کند که مزایای زیادی برای کشور به همراه خواهد داشت.

▼ دستورالعمل جامع منجر به افزایش اشتغال می‌شود

معاون سیاستگذاری و برنامه‌ریزی توسعه فاوا و اقتصاد دیجیتال با تأکید بر اینکه حصول توافق بر سر دستورالعمل و مفاد آن با همکاری و تعامل نزدیک میان وزارت بهداشت و وزارت ارتباطات صورت گرفته، اضافه می‌کند: «زیرساخت نظارت تبادل اطلاعات دارو رسانی» که به‌صورت رمزگذاری شده و بر بستر ملی مدیریت می‌شود، تضمین‌کننده امنیت داده‌های رقابت سالم کسب و کارها، سلامت بیماران و شفافیت تراکنش‌هاست.» به گفته دکتر چیت‌ساز، اجرای دستورالعمل جامع خدمات بر خط دارو رسانی علاوه بر افزایش سرعت تحول دیجیتال سلامت کشور، زمینه اشتغال آفرینی برای شرکت‌های دانش‌بنیان حوزه سلامت دیجیتال و حمل‌ونقل هوشمند را نیز فراهم می‌کند. او در این خصوص می‌گوید: «دستورالعمل جامع خدمات بر خط دارو رسانی یک الگوی واقعی از هم‌افزایی میان زیست‌بوم‌های سلامت و اقتصاد دیجیتال است. شرکت‌های دانش‌بنیان می‌توانند به‌عنوان کاروان سلامت دیجیتال، پلتفرم‌های دارویی یا حمل‌کنندگان هوشمند وارد این زنجیره شوند و خدمات خود را در چارچوب مقررات و استاندارد‌ها عرضه کنند.»

بایانی بر نگرانی پلتفرم‌ها

چیت‌ساز معتقد است، دستورالعمل جامع خدمات بر خط دارو رسانی، نگرانی کسب‌وکارهای آنلاین حوزه دارو را نیز تا حدود زیادی برطرف می‌کند. او می‌گوید: «ما هم‌اکنون چارچوبی دقیق و کنترل‌شده‌تر داریم. پیش از تصویب این دستورالعمل، کسب‌وکارهای آنلاین دارویی در وضعیت خاکستری فعالیت می‌کردند، یعنی نه مجاز بودند، نه ممنوع. بسیاری از آن‌ها در وضعیتی مهمم از نظر قانونی بودن مجوزها، ریسک‌های فیلترینگ یا بر خورد انتظامی مواجه بودند. معتقدم این دستورالعمل برای نخستین‌بار چارچوب قانونی روشن برای فعالیت پلتفرم‌های دارویی، سکوهای سلامت دیجیتال، شرکت‌های حمل دارو و ارائه‌دهندگان خدمات پرداخت ایجاد کرده که تغییری کلیدی است.» معاون وزیر ارتباطات و تعریف و پذیرش رسمی «کاروان سلامت دیجیتال» و نقش آنان در زیست‌بوم دارو رسانی، الزام وزارت بهداشت به تدوین توافق‌نامه‌های سطح خدمات (SLA) با پلتفرم‌ها و داروخانه‌ها و تعیین سازوکار نظارت هوشمند، به جای نظارت سلبی و مسیری قانونی برای مجوز و تعدید آن را مهم‌ترین تضمین‌های برای فعالیت آزادانه تر کسب‌وکارهای آنلاین در این حوزه می‌داند. چیت‌ساز به کارگروه مشترک دو وزارتخانه در نظارت و اعتبار بخشی خدمات اشاره می‌کند و می‌گوید: «مطابق دستورالعمل جدید، راه‌آه‌دهنده خدمت در این زنجیره باید مجوز رسمی داشته باشد، تحت نظارت کارگروه مشترک عمل کند و به توافق‌نامه سطح خدمات پایبند باشد.»

▼ انحصار داده و خدمات ممنوع است

در دستورالعمل جامع خدمات بر خط دارو رسانی راهکارهایی هم برای جلوگیری از انحصار پلتفرم‌ها و تضمین دسترسی برابر شهروندان به خدمات دارو رسانی تعبیه شده است. به گفته چیت‌ساز در دستورالعمل صراحتاً به اصل رقابت سالم و دسترسی بدون تبعیض اشاره شده است. او در این زمینه می‌گوید: «در این دستورالعمل پلتفرم‌ها (سکوها) و کاروان سلامت دیجیتال موظف‌شده‌اند بر اساس قواعد شفاف و غیرانحصاری فعالیت کنند. متن سند تأکید دارد: «سکوها باید دارای قواعد و سازوکارهای شفاف و بدون تبعیض باشند و خدمات خود را بر اساس سطوح دسترسی تعریف‌شده ارائه دهند.» او دستورالعمل جامع خدمات بر خط دارو رسانی را یکی از نقاط عطف سیاستگذاری سلامت دیجیتال در کشور ارزیابی می‌کند که اثرگذاری‌اش منوط به اجرای کامل و صحیح آن است. چیت‌ساز با تأکید بر اینکه مسیر آینده کشور در حوزه سلامت، بر مبنای نوآوری، شفافیت و فناوری استوار است، دستورالعمل جدید دارو رسانی بر خط را نقطه‌نقش دوزیست‌بوم سلامت و اقتصاد دیجیتال می‌داند و توضیح می‌دهد: «باور ما این است که طرح زبان مشترکی میان تنظیم‌گران، داروخانه‌ها، پلتفرم‌ها و بیماران ایجاد می‌شود که امکان توسعه خدمات سلامت دیجیتال امن و قابل اعتماد، گسترش عدالت دارویی و شکوفایی شرکت‌های دانش‌بنیان در زنجیره سلامت ملی را فراهم می‌کند.»

